

Etat for utbygging
Postboks 7700
5020 BERGEN

Vår referanse: 2022/46490-2
Saksbehandler: Ingvild Lindborg
Dato: 25. mai 2022
Deres ref.:

Planuttalelse - Laksevåg barnehage

Miljørettet helsevern uttaler seg i henhold til folkehelseloven og forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (forskriften) til planene for Laksevåg barnehage.

Planuttalelsen har 2 deler:

Del 1 er våre merknader til innsendt plan.

Del 2 er oversikt over andre forhold som må ivaretas i det videre planarbeidet. Det er derfor vesentlig at de som planlegger og innreder kjenner til disse kravene og anbefalingene

Del 1: Våre merknader til planen

Hovedinntrykket er at planene for rehabilitering av Laksevåg barnehage ser ut til å tilfredsstille forskriftens krav. Vi har likevel noen merknader til planene:

1. Støy og forurenset grunn på barnehagens uteområde
2. Manglende parkeringsplasser
3. Manglende håndvasker
4. Mulighet for skjerming på stellerom
5. Planlegging av soveplass
6. Nødvendig lagringsplass

Se neste side for mer informasjon om våre merknader. Vi ber om at våre merknader tas til følge i den videre planprosessen.

Barnehagen skal være ferdigstilt i god tid før lokalene tas i bruk (minimum 2 uker). Ved ferdigbefaring skal lokalene være møblert. Dato for ferdigbefaring skal avtales i god tid.

Bakgrunn

Miljørettet helsevern viser til søknad om planuttalelse for Laksevåg barnehage mottatt 3. mai 2022, og møte 1. april 2022 der det ble informert om prosjektet.

Bergen kommune skal totalrehabiliterer Laksevåg barnehagen, samt restaurering og tilbakeføring av krigsminne. Med bakgrunn i dette planlegges det fravik og dispensasjon fra TEK17 for bevaring av krigsminne. Det er planlagt at barnehagen skal være i drift fra august 2024. Barnehagen planlegges med en kapasitet på 53 barn og 13 ansatte. Det opplyses i søknaden at barnehagen har et leke- og oppholdsareal på 258 m² og et uteområde på 1416 m².

Barnehagebygget går over 3 etasjer, hvor 1. og 2. etasje benyttes av barna. Barnehagen planlegges med fire hjemmeområder (to i hver etasje), flere temarom, bibliotek/media og fellesrom i 2. etasje hvor det er felles kjøkken. Hvert hjemmeområde er planlagt med tekjøkken. Felles garderobe er plassert i 1. etasje. Barnehagen planlegger 1 toalett og 1 stelleplass som er tilgjengelig fra uteområdet, og 7 toalett og 4 stelleplasser ellers fordelt på bygget som er tilgjengelig for barna.

Merknader til planen

1. Støy og forurenset grunn på barnehagens uteområde

Det opplyses i søknaden at en liten del av tomten har gul støysone og at dette er planlagt skjermet med støyvegg. Videre er det utført miljøtekniske grunnundersøkelser og det er funnet forurensning i topplag jord. Det opplyses videre at dette skal bli behandlet i henhold til utarbeidet tiltaksplan og at etter endt arbeid skal det dokumenteres at endelig overflatejord tilfredsstiller kriteriene for barnehagejord.

Vi forutsetter at støyveggene gjør at uteområdet til barnehagen får tilstrekkelig skjerming av støy, og at grunnforurensningen behandles i forhold til tiltaksplan og kan dokumenteres etter endt arbeid på at endelig overflatejord tilfredsstiller kriteriene.

2. Manglende parkeringsplasser

Det opplyses i søknaden at det i utgangspunktet ikke er tilegnet parkering kun til barnehagen. Det er parkering langs gate med mulighet for å tilrettelegge andre arealer i nærheten som dedikert parkering om dette ønskes.

Vi forutsetter at det tilrettelegges for en trafiksikkerløsning med hensyn til å komme seg til og fra barnehagen. Barnehagen må tilrettelegge for en trygg levering og henting av barn som kommer kjørende, syklende eller gående.

3. Manglende håndvasker

Ut ifra plantegningen ser det ikke ut som om det er planlagt egen håndvask på kjøkkenet. I tillegg er det ikke tegnet inn håndvask til barna på WC+Stell rom nr. 109 og 215.

Kjøkkenet skal ha egen vask til håndvask, fortrinnsvis med berøringsfritt armatur, for den voksne som lager mat. Ved håndvasken skal det være såpe og tørkepapir. Kjøkkenet bør deles opp i ren og skitten sone for å skille rene og urene arbeidsoppgaver. Kjøkkenet skal ha eget område for å lage mat og ha egen matkum for frukt og grønnsaker. Mindre mengder grønnsaker og frukt kan skylles i dørslag. Kjøkkenet skal også ha egen oppvasksoner hvor utstyret går fra urent til rent uten at det rene forurenses. Vi viser til mattilsynet regelverk for mer utdypning.

Alle toalettrom og stellerom skal ha håndvask til barna. Ved håndvasken skal det være såpe og tørkepapir. Håndvask bør plasseres i toalett-/stellerrommet og ikke utenfor. Dersom håndvasken er plassert for langt fra toalettet/stelleplassen øker dette sannsynligheten for at barna «glemmer» at de skal vaske hendene og dermed øker sannsynligheten for spredningen av smittsomme sykdommer.

4. Mulighet for skjerming på stellerom

Ut ifra plantegningen ser det ut som om det er satt inn vindu i WC+Stell rom nr. 109 og 215, med innsyn fra lekerom. Ved innsetting av vindu i vegg med innsyn fra lekerom er det viktig å tenke på barnas behov for skjerming i stellesituasjonen. Her må hensynet til skjerming i tillegg til hensynet til transparente barnehager ivaretas.

5. Planlegging av soveplass

Det fremkommer ikke i søknaden hvor barna skal sove, om det er planlagt inne eller ute.

Dersom det planlegges at barna skal sove ute må det være nok overbygget plass. Overbygget må gi nok le, altså ikke være for smale eller stå åpenbart vindfullt til. Dersom barna skal sove inne er det nødvendig å planlegge for en oppbevaringsløsning av madrasser/senger. Denne oppbevaringsløsningen må planlegges slik at den ikke tar areal av barnas godkjente leke- og oppholdsareal.

6. Nødvendig lagringsplass

Ut ifra plantegningen fremkommer det at barnehagen planlegges med to lagerrom tilknyttet Fellesrom 210, hvor det ene lagerrommet er oppført som tørrlager.

Noen barnehager planlegges med for lite lagerrom som kan føre til at det blir satt inn store lagringsskap i barnas leke- og oppholdsareal. Vi vil med dette minne om at dersom barnehagen setter inn slike skap vil disse kunne føre til en reduksjon av det godkjente leke- og oppholdsarealet. Denne vurderingen gjøres i samråd med myndighet etter barnehageloven.

Med hilsen
Helsevernenheten

Tore-André Gram-Knutsen - Leder Helsevernenheten
Ingvild Lindborg - Overingeniør Miljørettet helsevern

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Kopi til: Laksevåg barnehage, Seksjon for strategi, utvikling og utredning (SUU) (Arbeidssted), Seksjon for strategi, utvikling og utredning (SUU) (Arbeidssted) - Merete Rosvold Bogen, Etat for utbygging, FTA Avdeling barnehagemyndighet (Arbeidssted), SUU Avdeling barnehage- og skoleutbygging (Arbeidssted) - Ylva-Helen Svanberg Helle

Del 2: Generelle krav og anbefalinger i forskriften (Gjelder alle barnehager)

[Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler](#) setter funksjonskrav til både uteareal og inneareal. Forskriften omhandler blant annet støy, luftforurensing, sikkerhet, innelima og renhold. Dette er viktig å ivareta i planleggingsprosessen, slik at barnehagemiljøet fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, samt forebygger sykdom og skade.

For mer informasjon om alle forskriftens krav viser vi til veilederen [Miljø og helse i barnehagen](#), Helsedirektoratet, 2014. Vi anbefaler også følgende veiledere:

- [Veileder for utforming av barnehagens utearealer](#), Kunnskapsdepartementet, 2006.
- [Barnehagens fysiske miljø](#), Barne- og familiedepartementet, 2001.

Barnehagen skal ha ferdigbefaring av Miljørettet helsevern før barna tar i bruk nye lokaler og uteområder.

Om skal og bør

Forskriften er på enkelte områder ganske generell. Vi har derfor laget denne oversikten over hvilke krav vi som tilsynsmyndighet setter basert på erfaringer og helsemessige vurderinger. I denne oversikten står det i noen setninger «skal», mens det i andre setninger står «bør». «Skal» er å regne som krav. Dersom barnehagen ikke kan etterkomme «skal»-setninger kan dere ta kontakt med oss for å få en konkret vurdering, med mindre vi allerede har beskrevet forholdet i barnehagens individuelle tilbakemelding.

«Bør» er i utgangspunktet ikke krav, men anbefalinger. Vi gir disse anbefalingene på bakgrunn av tidligere erfaringer, for at det skal være enklere for barnehagen å drive etter forskriftens krav. Barnehagen kan løse forholdene på andre måter, så lenge løsningen fungerer.

Dersom vi ved senere tilsyn ser at en løsning ikke fungerer i praksis kan vi stille krav om retting.

Byggeprosessen:

- Bygg og uteområde skal oppføres i samsvar med byggt teknisk forskrift (TEK), som ivaretar mange av forskriftens krav. Vi vektlegger særlig bestemmelser om sikkerhet, universell utforming og miljø og helse.
- Dersom barnehagen er i drift i nærheten av byggeprosesser skal det vies særskilt hensyn til sikkerhet, støy, luftforurensning og trafiksikkerhet. Barna skal ikke utsettes for helsefarlig miljø.
- Før godkjenning skal det dokumenteres at overflatejord i barnehagen er fri for miljøgifter. Se veileder TA-2261/ 2007 fra Miljødirektoratet. Dersom det kjøpes inn jord anbefaler vi at det kreves dokumentasjon fra leverandør på at denne er fri for miljøgifter.
- Barnehagen bør stå ferdig rengjort til utluftning minimum 2 uker før den tas i bruk, gjerne med økt temperatur, slik at det er godt innelima på åpningsdatoen.

Utendørs:

- Barnas lekeareal ute bør som minstemål være om lag seks ganger leke- og oppholdsarealet inne. Kun det inngjerdet lekearealet som står til barnas disposisjon skal regnes med. Lekearealet skal i utgangspunktet være et sammenhengende område.
- Dersom barnehagen har mindre utendørs lekeareal enn anbefalingen kan det settes begrensninger i antall barn. Alternativt kan barnehagen drifte friluftsgupper. Det regnes 24 m² for barn over 3 år og 32 m² for barn under 3 år. Det regnes ikke utendørsareal for barn over 3 år i friluftsgruppe.
- Støy på uteområdet fra f.eks. ventilasjonssystem, veitrafikk og flytrafikk skal overholde gjeldende støykrav angitt i NS 8175 og T-1442.

- Lekeapparater bør få en gunstig plassering med hensyn til oversikt, støy, sol, vind, og luftforurensning.
- Naturtomt bør bevares i størst mulig grad, og skog bør bevares fremfor ett og ett tre. Kunstig dekke alene er ikke tilfredsstillende uteareal.
- Det skal være arealer tilrettelagt for funksjonshemmede, herunder lekeapparater og annet utstyr som er tilgjengelig for bevegelseshemmede og god merking for synshemmede. Det bør være flate partier rundt bygningen.
- Det skal tilrettelegges med gode og oversiktlige atkomstforhold for barn som leveres til fots, med sykkel og med bil. Parkeringsplass, atkomstarealer og inngangsparti skal være godt opplyst. Adkomstpartier skal ikke være glatte vinterstid.
- Det skal være nok sykkelparkeringer til foresatte som sykler. Det bør være plass til at foresatte kan sette fra seg sykkelvogn.
- Det skal være tilstrekkelig parkeringsplasser til foresatte som leverer og henter i barnehagen slik at det ikke oppstår fare for trafikkulykker.
- Det skal etableres vognoppstillingsplasser for barn som sover i vogn. Soveplassen skal være skjermet mot vær, vind og støy. Dersom det lages takoverbygg utenfor et leke- og oppholdsrom skal det ettersees at rommet får god nok tilgang på daglys.
- Barn skal i utgangspunktet ikke sove i bygninger som ikke tilfredsstillende krav til rom for varig opphold. Dersom det planlegges at barn skal sove i vognskur, boder eller lignende må det gis tydelig melding om dette i byggesøknaden etter plan- og bygningsloven. Det er særlig viktig at sikkerhet, herunder brannsikkerhet, og luftkvalitet blir ivaretatt.
- Det bør lages et vognskur for oppbevaring av barnehagens egne vogner, i tillegg til vognene barna leveres i og/eller skal sove i. Vogner skal ikke stå i fingsgarderobere av hensyn til inneklime og bør ikke stå i grovgarderobere av hensyn til brannsikkerhet. Vognskuret bør oppføres med tanke på at vognene ikke skal få fuktskader, og være sikret mot skadedyr.
- Rekkverk og gjerder skal ha tilfredsstillende høyde, også når det er mye snø. På utearealet skal gjerdehøyde være minimum 110 cm. Sikkerhetsrisikoer utenfor barnehageområdet må vurderes, og gjerdehøyden skal være minimum 120 cm rundt hele eller deler av barnehagen der det er fare for ulykker forårsaket av f.eks. trafikk, skrenter eller vann.
- Fare for snøras, fra for eksempel tak, skal forebygges.
- Det skal dokumenteres at lekeplassutstyret er i samsvar med forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr. Norsk standard 1176 og 1177 er retningsgivende for sikkerhet på lekeplassen. Rapport av kontroll utført etter montering skal fremlegges før barnehagens oppstart.
- Området skal kontrolleres for giftige planter og sopp, disse må fjernes så langt det lar seg gjøre.
- Det skal ikke være kreosotholdig eller CCA-trykkimpregnerte materiale i barnehager.
- Magnetfelt fra eventuelle transformatorer eller lignende bør være under 0,4 mikrotesla. Dersom det er f.eks. transformatorer i nærheten skal magnetstyrken måles og sendes til Miljørettet helsevern for vurdering.

Inngangsparti:

- Alle inngangspartier skal utformes på en slik måte at støv, skitt, søle, vann og snø ikke dras inn i bygningen.
- Sandkasser skal plasseres i god avstand fra inngangspartiene.
- Det skal være fast dekke rundt inngangspartiet.
- Inngangsparti skal være overbygget.
- Det skal være utekran i nærheten av inngangspartiet for rengjøring av inngangspartiet og sølete regntøy.
- Det skal være utvendig rist foran døren med en størrelse på minimum dørens bredde ganger 2 meter. Det må kunne rengjøres under risten. For utforming av skraperist, se NS 11001 Universell utforming av byggverk.
- Det skal være absorberende matter innenfor inngangsdørene.

Innendørs:

- Barnehagen skal planlegges slik at flest mulig skal kunne bruke barnehagens inne- og utearealer på en likestilt måte. For veiledning til universell utforming viser vi til VTEK.
- Bygningsdeler, installasjoner og innredning skal ikke fungere som støvsamlere. Ventilasjonskanaler i tak bør være innebygget. Himlinger skal være lukket. Eventuelle innvendige flater av mur/betong skal støvbindes. Dersom det velges støvsamlende løsninger må det påregnes økte driftsutgifter til rengjøring. Alle overflater, også høyereleggende overflater, skal rengjøres etter behov, minimum årlig.
- Barnehagen skal utformes slik at det er enkelt å holde rent. For eksempel må eventuelle rørføringer i gulv boks inn.
- Det bør velges materialer og overflatebehandlinger som ikke avgir skadelige partikler eller avgasser.
- Lydnivå fra utendørs støykilder eller fra tekniske installasjoner i bygget skal overholde krav i NS 8175.
- Det kan være nødvendig med spesielle støyreducerende tiltak i fellesareal som er beregnet til fysisk aktivitet/lek for å unngå akustiske problemer i rommet og støyplage for de øvrige avdelingene i barnehagen. Krav fremgår av TEK og er generelt angitt i NS 8175.
- Eventuelle varmeovner skal ha maksimal overflatetemperatur på 60 °C. Dersom det skal benyttes peis/ vedovn eller lignende, må disse sikres slik at barna ikke kan brenne seg.
- Varmtvannsanlegget må utformes med tanke på å hindre vekst av legionellabakterier, og at det skal være enkelt å utrydde et eventuelt utbrudd.
- Vann i tappesteder tilgjengelig for barn skal ikke ha temperaturer som overskrider 38 °C. Dette gjelder alle tappesteder barn kan komme til, eller som skal brukes på barn (for eksempel dusj eller vask ved stelleplass). Temperaturregulering bør skje lokalt ved tappestedet og skoldesperrer bør enkelt kunne slås av for gjennomspyling av varmt vann (over 80 °C) ved eventuelt legionellautbrudd.
- Det skal monteres tilfredsstillende solavskjerming på vinduer hvor solinnstråling og oppvarming kan bli et problem.
- Eventuelle snorer fra persienner, liftgardiner eller rullegardiner skal ikke utgjøre en kvelningsfare. Eventuelle snorer skal være forsvarlig festet med et feste som gjør at man ikke kan ta snoren løs, unngå oppheng som avhenger av at alle husker å henge opp snoren.
- Det bør settes av god nok plass til lagerrom, slik at lagerskap ikke opptar for mye plass på avdelingene.
- Alle hyller og skap som kan utgjøre en velfare skal være festet til veggen. Høye hyller på hjul som blir benyttet som romdelere utgjør også en velfare og skal være forsvarlig festet.

Barnas leke- og oppholdsarealer:

- For å unngå at det dras med sand og skitt inn i oppholdsarealene skal planløsningen være slik at det ikke er gjennomgangstrafikk gjennom grovgarderover/skitten sone.
- Gulv skal være glatt og enkelt å vaske rent. Det skal ikke være matter, teppegulv eller lignende i barnas leke- og oppholdsrom, eller arealer med gjennomgangstrafikk. Dette gjelder også teppe-/matteprodukter som f.eks. Renholdssoner og Forbo Flotex. Dersom barnehagen kjøper løse lekematter må disse støvsuges daglig og vaskes i vaskemaskin minimum 1 gang i uken.
- Rom som skal regnes inn i barnehagens leke- og oppholdsareal er det areal som faktisk står til disposisjon for barna. Godkjent leke- og oppholdsareal skal tilfredsstillende krav til rom for varig opphold fastsatt i VTEK, herunder krav til romhøyde, dagslys og utsyn. Dersom for eksempel korridorer og fangarderover ikke har tilfredsstillende tilgang på dagslys og utsyn vil de ikke telle med i godkjent leke- og oppholdsareal.
- Veiledende normer for innendørs leke- og oppholdsareal for barna er 4 m² for barn over 3 år og 5,3 m² for barn under 3 år. Det regnes 3,5 m² for barn over 3 år i friluftsguppe.
- Dersom barnehagen har tilleggsarealer som ikke regnes med i godkjent leke- og oppholdsareal kan barnehagen i godkjenningprosessen søke om å benytte redusert arealnorm.

- Avfallsbeholdere bør fortrinnsvis oppbevares i skap/skuffer, for eksempel i kjøkkeninnredning, ikke på barnas godkjente lekeareal. Avfallsbeholdere til mat og bleier skal ha tette lokk.
- Kjøkken som ikke er barnesikret og/eller ikke brukes av barna skal ikke regnes med i leke- og oppholdsarealet.
- Trafikkarealer/gjennomfartssteder, trange ganger, ganger med mange dører som slår inn skal ikke regnes med i leke- og oppholdsarealet.
- Eventuelle lagerskap, kjøkkeninnredning og arbeidsstasjoner for ansatte på avdelinger trekkes fra godkjent leke- og oppholdsareal.
- Eventuelle lagringsmøbler på avdelinger bør av hensyn til inneklimate være lukkede skap/skuffer fremfor åpne hyller. Skap bør enten være så lave at det er enkelt å tørke støv av dem, eller være så høye at de går til himlingen, og da bør glipe mellom skap og himling dekkes til med lister. Skap som står på gulvet bør enten ha sokkel eller ikke ha ben for å unngå støvsamling under.
- Fingarderober kan telle med i leke- og oppholdsarealet dersom den tilfredsstillende krav til rom for varig opphold, er tilgjengelig for barna og holdes ren. Det er ikke krav om at det finnes separat fingarderoberom, så lenge det finnes et rent sted der barna kan oppbevare innetøy, tøfler og andre eiendeler. Det skal ikke oppbevares sko og yttertøy i fingarderober.
- Det skal ikke være tørkeskap i barnas leke- og oppholdsrom. Tørkerom bør plasseres ved grovgarderober. Det er praktisk med tørkeskap og tørkerom, men det er ikke et krav såfremt barnehagen har nok plass til skifteklær og at vått yttertøy kan tørke.
- Grovgarderober teller ikke med i leke- og oppholdsarealet.

Grovgarderober:

- Grovgarderober skal være tilstrekkelig store, slik at barn og voksne har plass til å sitte og kle av/på seg. Dersom grovgarderober er for liten blir ofte yttertøy og sko tatt med inn i fingarderober. I slike tilfeller kan ikke fingarderober regnes som leke- og oppholdsareal. Det skal være tilstrekkelig rom mellom knaggene og garderobeplassene i grovgarderober slik at yttertøy tørker. Det skal være plass til minimum 2 par sko (for eksempel vintersko og støvler), 2 sett yttertøy (for eksempel vinterdress og regntøy) og småplagg som votter, lue og skjerf per barn. Det bør være minimum 30 cm veggplass per barn.
- Av- og påkledebenker er viktige arbeidsredskaper for personalet og foresatte, og det bør settes av plass til slike både i grov- og fingarderober.
- Det bør være garderobeplass for de ansattes arbeidsyttertøy i barnas grovgarderober.
- I garderobene er det viktig med tilstrekkelig ventilasjon fordi disse rommene ofte utsettes for stor fuktbelastning. Det skal være avtrekk i grovgarderober for ikke å forringe inneklimate i tilstøtende rom.
- Det skal være dør mellom grovgarderober og resten av innearealet.

Sanitære forhold:

- Barnehagen skal legges til rette med toalett- og stellemulighet som tilfredsstillende krav til universell utforming. Det skal være minst en hev-senk stellebenk per barnehage, i utgangspunktet også per bygg. Det skal være minst ett toalett tilpasset funksjonshemmede per barnehage, i utgangspunktet også per bygg.
- Det skal være lett tilgjengelige håndvasker ved inngangspartier.
- Det skal være adskilte toalett for barn og personalet.
- Det skal være toaletter tilgjengelige for barna fra uteområdet, eventuelt i grovgarderober, slik at barn slipper å ta av seg yttertøyet når de må på do.
- Det skal være om lag ett toalett per 10 barn og noen av disse må være avskjermet. Toaletter som er tilgjengelig utendørs/fra grovgarderober kan regnes med så lenge det er tilstrekkelig toaletter innendørs.
- Det skal være minimum 1 stelleplass per 10 barn under 3 år, gjerne flere for å unngå kø.
- Ikke alle slutter med bleie idet de flyttes til storbarnsavdeling. Barn over 3 år skal også ha tilgang på stelleplass. Barn under 3 år skal også ha tilgang på toalett.

- Stellerom bør være på minimum 10 m².
- Vask skal monteres i umiddelbar nærhet av stelleplass slik at det er mulig å nå vaskepunkt uten å måtte forlate barnet på stellebordet. Armatur på vask ved stelleplass må være berøringsfritt, altså lang hendel eller sensor. Barnehagen bør vurdere lang hendel fremfor sensor dersom det er langt til varmtvannstanken.
- Dispenser for håndvaskemiddel bør være berøringsfri.
- For å forebygge smittespredning er det viktig med god orden og derfor gode oppbevaringsløsninger. Alt nødvendig utstyr skal være i umiddelbar nærhet av stelleplassen.
- Brukte bleier skal oppbevares i avfallsbeholder med lokk.

Kjøkken:

- Kjøkken der barn har tilgang skal være barnesikkert. Koketopp skal ha kasserollevern. Stekeovn skal ha barnesikker sperre og overflatetemperatur på maksimalt 60 °C. Kniver, sakser og vaskemidler skal være utilgjengelig for barn.
- Alle overflater på kjøkkenet skal holdes i god stand og være lette å rengjøre. Dette krever at det brukes glatte, vaskbare og bestandige materialer på overflater og innredning.
- Kjøkken skal ha egen kum som kun brukes til håndvask. Det er ikke tilstrekkelig at håndvasken er på et rom i nærheten. Håndvasken skal ha berøringsfritt armatur, altså lang hendel eller sensor.
- Oppvaskbenken skal være slik at man unngår fuktskader, med tanke på plassering av kranen, utforming og materialvalg.
- Det bør installeres en egen matkum i mathåndteringssonen for vask av frukt og grønnsaker. Håndvask eller utslagsvask kan ikke brukes som matkum.
- Barnehagen skal ha oppvaskmaskin, industri- eller husholdningsoppvaskmaskin. Det kan ikke være industrioppvaskmaskin på kjøkken som skal telle med i leke- og oppholdsarealet på grunn av damp og støy. Industrioppvaskmaskin må ha avtrekk/ventilator på grunn av damp.
- Kjøkkenet skal ha en planløsning som gjør det lett å holde god hygiene. Det skal være plass til ulike arbeidsoppgaver og klart skille mellom ren og skitten sone. For å unngå forurensning av matvarer og rent utstyr er det viktig at sone for oppvask er godt skilt fra området der maten tilberedes.
- Det skal være tilstrekkelig med kjøle- og frysekapasitet. Dersom barna skal ha medbrakt mat må denne oppbevares ved riktig temperatur. Kjølevarer som f.eks. pålegg og yoghurt skal lagres ved 0 – 4 °C.
- Alt kjøkkenutstyr, servise og kjeler må kunne vaskes i oppvaskmaskin.
- Det skal ikke være direkte adgang fra toaletter til arealer hvor det tilberedes mat.
- Matavfall skal kastes i lukkede beholdere.
- Barnehager har meldeplikt til Mattilsynet. Mattilsynet har informasjon rettet mot barnehager på sine nettsider.
- Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har samlet mange praktiske råd for mathåndtering i barnehager på sine nettsider, med tips til planlegging av nytt kjøkken.

Ventilasjon:

- Barnehagebygg skal tilrettelegges med balansert ventilasjon. Regulert luftmengde skal være tilpasset det antall personer som skal benytte lokalene. Barnehagen skal ha et tilfredsstillende luftskifte, det vil si at CO₂ -innholdet i lokalene holdes så lave som mulig og under den veiledende normen på 1000 ppm.
- Krav og anbefalinger til ventilasjon er beskrevet i VTEK kapittel 13. Erfaringsmessig ser vi at det er viktig for innklimaet at luftinntaket har en god plassering og utforming, ikke for eksempel vendt mot trafikkert vei eller for nær bakken.
- Det bør være omrøringsystem fremfor fortreningsystem for å unngå kald trekk i barnas oppholdssone, og fordi barn putter ting inn i tilgjengelige ventiler.
- Rom som kan være belastet med fukt/lukt som grovgarderobe, kjøkken, stellerom, toaletter, skal ha tilfredsstillende avtrekk.
- Det må være avtrekk over alle koketopper. Kullfilter aksepteres ikke av hensyn til støy,

effekt og spredning av allergener. Avtrekket bør ledes direkte til friluft fremfor inn i ventilasjonssystemet for å unngå stekeos, fett og fukt i kanalnett og varmeveksler. Dersom avtrekk fra koketopp føres inn i ventilasjonsanlegg må det kunne dokumenteres at systemet holdes rent og at det ikke skjer lekkasje fra avtrekk til tilluft.

- Avtrekk fra eventuelle tørkeskap/tørkerom skal ledes direkte til friluft, ikke inn i ventilasjonssystemet.
- Når barnehagen er ferdig bygget og tatt i bruk skal det utføres radonmåling med sporfilm i barnas oppholdsareal i tråd med retningslinjer fra Statens strålevern.

Vedlikeholdsplan:

- I forbindelse med søknad om godkjenning av barnehager etterspør vi barnehagens vedtatte vedlikeholdsplan, hvor det fremgår hvor ansvarsforhold er plassert. Med vedlikeholdsplan menes en plan som sikrer at barnehagen vedlikeholdes slik at den til en hver tid er i samsvar med forskriftens krav. Med vedlikehold mener vi tiltak for å opprettholde teknisk og funksjonell standard.

Godkjenningsprosess:

- Alle barnehager skal være godkjent etter forskriften. Når barnehagen nærmer seg ferdigstilling skal det sendes søknad om helseverngodkjenning. Søknadsskjema finnes på nettsidene til Bergen kommune ved å søke på «Helseverngodkjenning». Det er viktig at dato for ferdigbefaring avtales i god tid, slik at vi kan tilpasse dette i våre tilsynsplaner.
- **Barnehagen skal ha ferdigbefaring av Miljørettet helsevern før barna tar i bruk nye lokaler og uteområder.**
- Før eventuell helseverngodkjenning blir gitt skal vi gå gjennom barnehagens internkontrollsystem etter forskriften og gjøre en helhetsvurdering av bygg, uteområde og barnehagens planlagte drift. Dette kan gjøres etter noen måneder dersom styrer trenger tid til å tilpasse internkontrollsystemet etter forholdene i den nye barnehagen.
- Antall barn barnehager godkjennes for vil avhenge bl.a. av uteområde, innendørs leke- og oppholdsareal, parkeringsplasser, sikker adkomst, garderobeforhold, stelleplasser, toaletter, soveplasser og eventuelle friluftsgroper.